

کمیته ایرانی ICC



”ساز و کار دیوان بین‌المللی دآوری ICC“ (ساختار و صلاحیت‌ها) بخش اول

جنیفر کربای *

ترجمه: دکتر محسن - محبی **

دولت‌ها اجرا می‌شود- همواره پیشاهنگ بوده است. تا به امروز [سال ۲۰۰۵] دیوان دآوری ICC قریب ۱۴۰۰۰ پرونده دآوری بین‌المللی را در بیش از ۱۰۰ کشور به عنوان محل دآوری، و با اصحاب دعوی از قریب ۱۵۰ کشور، تصدی کرده و به سامان رسانده است. این کارنامه، دیوان را به معتبرترین، برجسته‌ترین و با تجربه‌ترین سازمان دآوری در عرصه جهانی تبدیل کرده است. با این همه، هنوز نقش دیوان دآوری ICC بطور کامل درک نشده و به ویژه از جانب کسانی که به تازگی به دیوان دآوری می‌آیند و با آن آشنا می‌شوند، همیشه درست فهمیده نمی‌شود. علت عمده این وضع آن است که دیوان دآوری ویژگی‌های منحصر به فردی دارد که هیچک از سازمان‌های دآوری ندارند. افزون بر این، کار دیوان و ساختار و صلاحیت آن کاملاً محرمانه است. موضوع این نوشته، توضیح و تشریح همین نکته است که اولاً دیوان بین‌المللی دآوری ICC دقیقاً چیست و چگونه کار می‌کند؟ و

و رسالتی را تعقیب می‌کند که پایه‌گذاران اولیه در نظر داشتند. این اتاق که انعکاس صدای جامعه بازرگانی جهانی است، به خوبی نشان داده که ”اقتصاد جهانی“ وسیله‌ای برای ایجاد و حفظ صلح و به‌روزی بشر است.

یکی از روش‌هایی که اتاق بازرگانی بین‌المللی برای پیشبرد و پشتیبانی از اقتصاد جهانی اتخاذ کرده، توسعه و گسترش ”دآوری تجاری بین‌المللی“ است. از همین رو، از سال ۱۹۲۳ سازمان دآوری- موسوم به دیوان بین‌المللی دآوری- به صورت تشکیلات وابسته به اتاق بازرگانی بین‌المللی، تشکیل شده است. دیوان دآوری اتاق از ابتدای تاسیس در سال ۱۹۲۳، در توسعه اسلوب دآوری به عنوان اسلوب برگزیده جهت حل و فصل دعاوی و اختلافات بازرگانی بین‌المللی- از دعاوی مربوط به معاملات خرید و فروش کوچک گرفته تا دعاوی و اختلافات کلان مربوط به طرح‌های بزرگ زیربنایی که با تأمین مالی

مقدمه:

کوتاه زمانی پس از جنگ جهانی اول به سال ۱۹۱۹، گروهی از مردان سرشناس و برجسته از جامعه بازرگانی آمریکا، انگلستان، فرانسه، بلژیک و ایتالیا گردهم آمدند و به منظور ترویج و پیشبرد صلح جهانی، سازمانی را پی افکندند و آن را ”اتاق بازرگانی بین‌المللی“ (ICC) نامیدند. آنها خود را ”سوداگران در راه صلح“ (merchants of peace) نامیدند و عقیده داشتند که هر چه کشورها بیشتر به تجارت بین‌المللی بپردازند، احتمال اینکه به جنگ رو کنند، کمتر می‌شود. اندیشه این مردان در آن روزگار به نوبه خود فکر تازه‌ای بود که امروز هم در سراسر جهان به گستردگی مورد قبول واقع شده و مایه اعتبار و سرفرازی سازمانی است که ایشان پایه‌گذاری کردند.

اتاق بازرگانی بین‌المللی یک سازمان غیرانتفاعی و مقر آن در پاریس است و اکنون پس از هشتاد و اندی سال که از تاسیس آن می‌گذرد، همچنان همان اهداف

ثانیاً دبیرخانه دیوان چیست و ساز و کار آن چگونه است؟ برای این منظور، ابتدا ساختار و وظایف دیوان را توضیح می‌دهیم، سپس به تشریح روابط کاری دیوان و دبیرخانه آن در انجام پاره‌ای از مهم‌ترین وظایفی که بر عهده دیوان است، می‌پردازیم. وظایف و اختیارات دیوان طیف نسبتاً وسیعی را در بر می‌گیرد مانند تعیین هزینه‌های داوری، تشکیل مرجع داوری در ابتدای تشکیل پرونده، رسیدگی به جرح داور یا تعویض داور و نیز بررسی و مذاقه در پیش‌نویس رای داوری، و بالاخره تعیین حق الزحمه داوران در پایان رسیدگی داوری.

بدون اینکه ادعا کنیم این نوشته جامع و کامل است، سعی کردیم مبانی و زمینه‌های اصلی را برای درک ساز و کار دیوان خصوصاً توسط کسانی که به تازگی با داوری ICC آشنا می‌شوند، فراهم آوریم.^(۱)

۱- ساختار دیوان داوری ICC

برای شناختن دیوان داوری اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC) باید هر تصویری که از "دادگاه" داریم، کنار گذاریم زیرا دیوان داوری ICC برخلاف اسمش، اساساً دادگاه نیست.^(۲) بلکه یک رکن اداری است که داوری‌هایی را که تحت قواعد ICC انجام می‌شود، مدیریت و نظارت می‌کند.^(۳) در این راستا، دیوان داوری مبلغ پیش پرداخت هزینه‌ها (advance on costs)^(۴) را در هر پرونده داوری تعیین می‌کند، وجود قرارداد داوری را به صورت علی‌الظاهر (prima facie) بررسی می‌نماید^(۵)، محل داوری را تعیین می‌نماید،^(۶) داور را حسب مورد تایید و یا منسوب می‌کند^(۷) و در مورد جرح داور (challenge) رسیدگی و تصمیمگیری می‌کند^(۸)، پیش‌نویس رای داوری را بررسی و بازبینی می‌نماید تا کیفیت رای و قابل اجرا بودن آن را تأمین نماید^(۹) و بالاخره در پایان رسیدگی هر پرونده، مبالغ نهایی قابل پرداخت به داوران (حق الزحمه داوری) و هزینه اداری ICC را تعیین

می‌کند.^(۱۰) دیوان داوری درباره موضوعات ماهوی مطروحه در دعاوی، و اینکه کدام یک از طرفین حق دارد و کدام یک باید محکوم به بی‌حقی شود، مداخله‌ای نمی‌کند، بلکه اتخاذ تصمیم در این موضوعات منحصراً بر عهده داور یا داوران در هر پرونده خاص است. هم‌چنین، دیوان داوری درباره نحوه انجام داوری از قبیل زمان تسلیم لوایح

اتاق بازرگانی بین‌المللی یک سازمان غیرانتفاعی و مقر آن در پاریس است و اکنون پس از هشتاد و اندی سال که از تاسیس آن می‌گذرد، همچنان همان اهداف و رسالتی را تعقیب می‌کند که پایه‌گذاران اولیه در نظر داشتند.

طرفین، ارجاع امر به کارشناس و یا مثلاً تعیین تاریخ جلسه استماع دخالت نمی‌کند و این امور نیز بر عهده داور یا داوران در هر پرونده است.^(۱۱)

دیوان داوری ICC از ۱۳۴ نفر عضو تشکیل شده است که "قاضی دیوان" در معنای اصطلاحی و خاص کلمه نیستند بلکه حقوقدانان برجسته و متخصصین در حقوق و رویه داوری بین‌المللی می‌باشند که از ۸۶ کشور در سراسر جهان معرفی شده‌اند و به ترتیبی که در زیر توضیح داده می‌شود، به عضویت دیوان درآمده‌اند. یکی از اعضای دیوان به عنوان رییس عمل می‌کند که ۹ نفر نایب رییس دارد. در حال حاضر، رییس دیوان از کشور سوییس است به نام پیر ترسییر (Pierr Tercier) و نواب رییس از کشورهای استرالیا، برزیل، مصر، فرانسه، هند، ایتالیا، ژاپن، انگلستان و ایالات متحده

امریکا می‌باشند.

تنوع اعضای دیوان داوری باعث می‌شود که دیوان همواره از یک توان تخصصی جامع و در عین حال گوناگون برخوردار باشد. این تخصص جامع و گوناگون به نفع اصحاب دعاوی است، زیرا همین اعضای دیوان با تخصص‌های گوناگون هستند که در جلسات دیوان شرکت می‌کنند و درباره موضوعات مربوط تصمیم می‌گیرند.^(۱۲)

اعضای دیوان توسط کمیته ملی ICC کشورهای مختلف- که یکی از ارکان ICC بشمار می‌روند- معرفی و پیشنهاد می‌شوند و پس از بررسی و احراز شرایط و اوصاف ایشان در شورای جهانی (world council) اتاق بازرگانی بین‌المللی که بالاترین رکن اتاق محسوب می‌شود، برای مدت ۳ سال به عضویت دیوان داوری ICC منصوب می‌شوند که البته مدت عضویت ایشان قابل تمدید است. اعضای دیوان نمی‌توانند توسط خود دیوان به عنوان داور انتخاب شوند.^(۱۳) به علاوه، اگر یکی از اعضای دیوان به هر نحوی از انحای یکی از پرونده‌های مطروحه در داوری‌های ICC مداخله‌ای داشته باشد (مانند اینکه طرفین دعوی او را به عنوان داور تعیین کرده باشند یا به عنوان وکیل یا مشاور از جانب یکی از طرفین دعوی معرفی شده باشد)، دیوان داوری هیچ یک از مدارک مربوط به آن دعوی را به او نمی‌دهد و حق ندارد در جلسات دیوان یا در مباحث یا تصمیمات دیوان در خصوص آن دعوی خاص حضور داشته باشد و هنگامی که پرونده آن دعوی نزد دیوان مطرح می‌شود، مکلف است جلسه را ترک کند.^(۱۴)

جلسات دیوان داوری در محل اتاق بازرگانی بین‌المللی در پاریس تشکیل می‌شود. دیوان معمولاً پنج بار در هر ماه تشکیل جلسه می‌دهد (چهار جلسه هفتگی و یک جلسه عمومی). جلسات هفتگی دیوان بصورت آنچه "کمیته دیوان" نامیده می‌شود، تشکیل می‌گردد. هر "کمیته دیوان" مرکب از سه نفر از اعضای دیوان است: دو نفر

عضو همراه رییس یا یکی از نواب رییس دیوان که ریاست کمیته را بر عهده دارد. جلسات هفتگی کمیته‌های دیوان از باب تمثیل "موتورخانه" (engine room) دیوان نامیده می‌شوند زیرا کار اصلی دیوان داور را همین کمیته‌ها انجام می‌دهند. در هر زمان، بیش از ۶۰ پرونده به جهات مختلف برای رسیدگی نزد دیوان مطرح است که توسط همین کمیته‌های هفتگی رسیدگی و تصمیم‌گیری می‌شود. در واقع، در همین جلسات هفتگی کمیته‌های دیوان است که تقریباً کلیه تصمیمات لازم به جز پاره‌ای تصمیمات مهم که در "جلسات عمومی" (plenary session) ماهانه دیوان گرفته می‌شود، اتخاذ می‌گردد.

کلیه اعضای دیوان در جلسات عمومی ماهانه می‌توانند شرکت کنند و از شرکت ایشان استقبال هم می‌شود. اعضای دیوان همگی در پاریس نیستند و در کشورهای مختلف در سراسر جهان زندگی می‌کنند و مشغول کار خود هستند و لذا شمار اعضای دیوان که در جلسات ماهانه شرکت می‌کنند، معمولاً بین ۳۰ تا ۵۰ نفر متغیر است. دیوان بسیاری از تصمیمات مهم را در همین جلسات عمومی ماهانه اتخاذ می‌کند. تعداد پرونده‌هایی که در جلسات ماهانه مطرح می‌گردد، به ندرت بیش از ۱۰ فقره است و به مراتب کمتر از آنهایی است که در جلسات هفتگی کمیته‌ها مطرح می‌شود. در همین جلسات ماهانه است که دیوان درباره مسایل مهم‌تر مانند جرح داور تصمیم‌گیری می‌کند و پیش‌نویس رای داور در پرونده‌های مهم و بزرگ را مورد بازبینی و مذاقه قرار می‌دهد. منظور از پرونده‌های مهم و بزرگ آنهایی است که مبلغ موضوع ادعا زیاد است یا طرف‌های دولتی در آنها درگیر هستند یا مسایل حقوقی پیچیده‌ای در آنها مطرح است و یا پرونده‌هایی که یکی از داوران، نظریه مخالف (dissenting opinion) صادر کرده است. یکی دیگر از ویژگی‌های جلسات عمومی ماهانه دیوان آن است که یکی از اعضای دیوان داوطلب

می‌شود که به عنوان عضو "مخبر" عمل کند. عضو مخبر پرونده مربوط را مطالعه می‌کند و نکات مهم آن را استخراج و در جلسه توضیح می‌دهد و اطلاعات لازم و مطالبی را که دیوان برای تصمیم‌گیری در موضوع لازم دارد، تهیه و به صورت گزارش ارایه می‌نماید.

جلسات دیوان محرمانه است^(۱۵) اصحاب دعوی نیز نمی‌توانند بصورت شفاهی نزد دیوان مرافعه و دفاع کنند و تبادل لایحه به صورت کتبی است که در پرونده موجود است. ضمناً دیوان ملزم نیست دلایل تصمیمات خود را ذکر کند.

زیر نویس‌ها

* جنیفر کربای (Jennifer Kirby)، معاون دبیرکل دیوان بین‌المللی داور اتاق بازرگانی بین‌المللی (پاریس) است که از سال ۲۰۰۵ به این سمت منصوب و مشغول کار شده است. این مقاله در بولتن دیوان بین‌المللی داور (ICC) شماره ۱۶۱۲ پاییز ۲۰۰۵ چاپ شده است: ICC Bulletin, vol. 16/2 Fall 2005

** استاد دانشگاه و عضو دیوان بین‌المللی داور ICC از جمهوری اسلامی ایران، دبیرکل مرکز داور اتاق بازرگانی ایران. (۱) این مقاله حاوی نظارت شخصی نویسنده است و مواضع اتاق بازرگانی بین‌المللی یا دیوان بین‌المللی داور ICC محسوب نمی‌شود.

(۲) ترجمه صحیح عبارت "International Court of Arbitration" "دادگاه بین‌المللی داور" است اما ترجمه آن به این صورت موجب اشتباه می‌شود زیرا "دادگاه" در زبان فارسی برای مرجع قضایی که جزو تشکیلات دادگستری است، به کار می‌رود. به علاوه، همانطور که نویسنده توضیح داده، کار دیوان اساساً رسیدگی قضایی و حل و فصل دعاوی که به داور ارجاع می‌شود، نیست. بلکه مدیریت و نظارت بر جریان داورها و به ویژه حصول اطمینان از رعایت مقررات

داوری است. بهمین لحاظ، عبارت "دیوان بین‌المللی داور" مناسب‌تر به نظر می‌رسد. (مترجم)

(۳) ماده (۱) و (۲) قواعد داور نیز ماده ۱ ضمیمه ۱ قواعد داور. (در این مقاله هر جا به "قواعد داور" اشاره شد، منظور قواعد جدید و داور ICC است (ICC Rules of Arbitration) متن قواعد جدید داور ICC از اول ژانویه ۱۹۹۸ لازم‌الاجرا شده است. برای ملاحظه متن انگلیسی و ترجمه فارسی قواعد داور ICC و ضمایم آن ر.ک به "دکتر محسن - محبی، نظام داور اتاق بازرگانی بین‌المللی، انتشارات کمیته ایرانی ICC". ضمناً همین ترجمه فارسی قواعد در سایت دیوان داور ICC نیز قابل مشاهده است. (مترجم)

(۴) ماده ۳۰ قواعد داور
(۵) ماده (۲) ۶ قواعد داور
(۶) ماده ۱۴ قواعد داور
(۷) مواد ۸ و ۹ و ۷ قواعد داور
(۸) ماده ۱۱ قواعد داور
(۹) ماده ۲۷ قواعد داور
(۱۰) ماده ۳۱ قواعد داور
(۱۱) ماده (۱) ۱۵ - ماده ۲۰ - ماده ۲۱ قواعد داور

(۱۲) اسامی اعضای دیوان بین‌المللی داور ICC در سایت اتاق بازرگانی به نشانی زیر موجود است:

www.ICC arbitration.org

(۱۳) ماده (۲) ۲ ضمیمه ۲ قواعد داور، معذک اعضای دیوان داور ICC می‌توانند توسط اصحاب دعوی به عنوان داور یا وکیل و مشاور در داورهای مطروحه در ICC منصوب شوند، لکن طبق ماده (۱) ۲ ضمیمه ۲ قواعد، رییس دیوان تحت هیچ شرایطی نمی‌تواند حتی از جانب اصحاب دعوی به چنین سمت‌هایی انتخاب و منصوب شوند.

(۱۴) ماده (۴) ۲ ضمیمه ۲ قواعد داور
(۱۵) ماده ۶ ضمیمه ۱ و نیز ماده ۱ ضمیمه ۲ قواعد داور

